

Kontingence a „nahodilosti“

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2007](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2007](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 29. 12. 2007
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 29. 12. 2007

Kontingence a „nahodilosti“

Jakmile připustíme – v protivě vůči pankauzalismu – nějaké „mezery“ nebo „proluky“ ve světové kauzální kontextuře, objevuje se před námi rozsáhlá problematika, které se právě pankauzalisté obávali a které se pankauzalismem hleděli vyhnout. Akceptováním kontingencí v jakémkoli, i v tom nejmenším rozsahu se dostáváme k potížím zvláštního rázu: jak se vůbec takový kontingentní „prvek“ může zapojit do dosud existujícího kauzálního kontextu? Pokud se vůbec nezapojí, jak můžeme tvrdit, že vůbec vznikl a že náleží do světa skutečností? Jak může tento nový prvek „reagovat“ na ten kontext, který tu byl před jeho vznikem a který tu v nějaké formě je ve chvíli jeho zrození? A zejména: jak může být ten dosavadní kauzální kontext „ovlivněn“ kontingentním vznikem čehosi nezapříčiněného? Pokud nějak ovlivněn je, musí také toto ovlivnění mít charakter zčásti kontingentní, protože bez působení nového, kontingentního prvku by k takovému ovlivnění nemohlo dojít. – Z toho je zřejmé, že jakmile jednou připustíme kontingence resp. nahodilosti, pojetí kauzality v tradiční podobě se nám nutně rozpadá. Kontingentní prvek musí být vybaven schopností nějak se „adaptovat“ do dosavadního kauzálního kontextu, a sám dosavadní kauzální kontext musí být vybaven naopak schopností nějak onen nový, ale kontingentní prvek „asimilovat“. Obojí schopnost ovšem znamená de facto schopnost navzájem na sebe reagovat: nový prvek, vzniklý jako kontingence (jako kontingentní) musí nějak zareagovat na dosavadní situaci, do níž nahodile (tj. nezapříčiněně) „vznikl“, a přinejmenším okolí tohoto nově a nahodile vzniklého prvku musí nějak zareagovat na onen nový prvek, nějak jej zapojit do sebe, do daných příčinných souvislostí. A tak se ukazuje, že jediným řešením veliký problémů, které vznikly akceptací kontingencí (nahodilostí) a tím rozpadem tradičním způsobem koncipovaného pankauzálního kontextu, je ustavení a propracování pojmu a pojetí „reaktibility“. A v takovém případě ovšem můžeme zcela opustit tradiční pojetí kauzality a vybudovat novou koncepci světového kontextu, založeného na reaktibilitě (a nikoli na kauzalitě). To pochopitelně neznamená popření všeho, co dosud bylo vykládáno kauzálně; to vše můžeme docela dobře přijmout jako fenomén, přístupný mnoha našim zkušenostem, ale musíme tento fenomén interpretovat jinak než dosud. Jinými slovy: musíme každý vztah, dosud chápaný a vysvětlovaný jako „kauzální“, vyložit na základě jiných předpokladů a jinými myšlenkovými prostředky – totiž právě na základě nového konceptu „reaktibility“.

(Písek, 071229-2.)